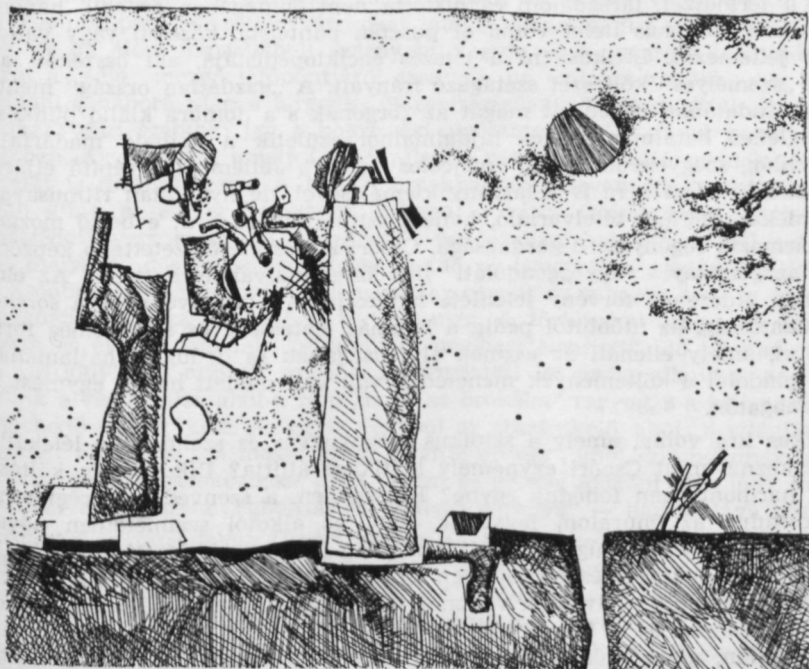

lene végiggondolni a vallás (az egyház) s a nemzeti elválását egymástól, sok esetben pedig összefonódásukat. El lehet-e mereven választani a kelet-közép-európai kultúrát a bizánci-pravoszláv szférától? Balázsfalva, a Včěrescu testvérek, Njegoš, Mušicki (archimandrita volt!) költészete, Karlóca mint kulturális központ és — utoljára, de nem utolsóként — Botev a példa rá, hogy nem. Kollár mereven ragaszkodik az evangélikus (luteránus) hagyományok csehnyelvűségéhez, de nagy nemzeti-elméleti „körítést” ad neki, aminthogy éppen összehasonlító szempontból nem elhanyagolható műve, a „Kázně a řeči” (Prédikációk és beszédek) is azt bizonyítja, hogy a vallásos (egyházi) formulákat új, a vallástól teljesen idegen, nemzeti tartalommal tölti meg! Szerintünk túlzás, hogy Kisfaludy Sándort Kazinczy „nevetéssé tette”. Aminthogy azt sem hisszük, hogy Jernej Kopitar és Prešeren nézetkülönbségében társadalmi helyzetük különbsége játszott nagy szerepet.

Folytathatók a szintézis „fehér foltjai”-nak felsorolását — mindezt nem azért tesszük, mintha a kétségtelen úttörő munka jelentőségét akarnók csökkenteni, inkább csak egy-egy részletet villantottunk fel a további tennivalókból, a továbbkutatás egy-egy irányából.

Összefoglalásképpen: nagyon hasznos, az egyetemes európai fejlődést is mindig szemmel tartó, s ezért is hézagpótló művel van dolgunk, amelyet nemcsak Kelet-Közép-Európának a két kezünkön megszámlálható magyar szakértője, hanem a rokon kutatásokkal foglalkozó külföldiek is haszonnal forgathatnak. Nem szólva a téma iránt érdeklődő széles nagyközönségről, a magyar irodalomtörténet művelőinek hosszú soráról. Egy-két — nem ide tartozó — nyelvi rossz szokástól eltekintve könnyed, mindenki számára hozzáférhető, élvezetes stílus jellemző rá. Érdekes elolvasni.

SZIKLAY LÁSZLÓ

TARDI SÁNDOR RAJZA